

AÇILIŞ KONUŞMASI

SOSYAL HAKLARIN ÖZNESİ VE SAVUNUCUSU OLARAK SENDİKALAR

Mustafa ÖZTAŞKIN
Petrol-İş Genel Başkanı

Toplu sözleşme ve grevi de içeren toplu eylem haklarıyla bütünsellik arz eden sendikal haklar, sosyal haklar alanının tam kalbinde yer alırlar. Geçen yılki Sempozyumda Mesut Gülmez hocamızın tebliğinde vurguladığı gibi sendikal haklar, sosyal hakları korumanın, geliştirmenin ve somut olarak daha ileri düzeyde gerçekleştirmenin önemli araçlarından biridir.

Türkiye sendikal hareketinin ilk oluşum evrelerinden bu yana, burada bulunan saygın topluluğun, sosyal siyaset alanındaki bilim insanlarının, sendikal hakların tanınması ve kullanılmasındaki katkıları küçümsenemeyecek bir öneme sahip olmuştur. 1950’li yıllarda Orhan Tuna’ların grev hakkının savunulması için gösterdikleri çabalardan, Cahit Talas’ın ILO sözleşmeleri için yürüttüğü gayretlere; günümüzde Mesut hocamızın kamu çalışanlarının sendika, toplu sözleşme ve grev hakları konusundaki öncü çalışmalarına kadar birçok değerli katkıyı ve daha birçok bilim insanının yol gösterici yapıtlarını saygı ile anmak isteriz.

Elbette bilim insanlarının uyarı, farkındalık ve bilinç yaratma yönünde çalışmaları sendikal hakların gelişiminde önemlidir ama bu hakların kullanılması ve geliştirilmesi için sendikaların fiili mücadele içine girmeleri de olmazsa olmaz bir koşuldur. Bu hakların hem öznesi hem de nesnesi olan sendikaların örgütlenme, toplu sözleşme ve grev gibi temel hakları bir bütünsellik içinde sahiplenmeleri ve geliştirmeleri gerekir. Bu noktada devletten ve sermayeden bağımsız, ilkesel düzeyde sendikal haklara sahip çıkan güçlü bir emek odağı oluşturmak hayati önemdedir.

Yakın zamanda ortaya çıkan gelişmelerin de gösterdiği gibi Türkiye sendikal hareketinin bu konuda maalesef kimi zaafı bulunmaktadır. Son Anayasa referandumu sürecinde sendikaların, söz konusu hakların korunması ve geliştirilmesi için ortak ve güçlü bir ses çıkaramamış olmaları, bizim açımızdan ciddi bir eksiklik olarak değerlendirilmiştir. Önümüzdeki ayların öncelikli siyasi gündemini oluşturacağı gözlenen yeni Anayasa tartışmalarında sendikalarımızın bu zaaflarını aşmaları, örgütlenme hakkının geliştirilmesi başta olmak üzere, sendikal haklara ilişkin etkili bir mücadele yürütmeleri başlıca dileğimizdir. Yine sendikalarımızın, Anayasanın 90. maddesi aracılığıyla uluslararası çalışma hukukunun kazanımlarından yararlanma yönünde bir bilinç ve tutumu henüz yeterince geliştiremediklerini de izlemekteyiz. Bu türden akademik platformların da katkısıyla alanımızda hak bilincinin,

uluslararası çalışma hukuku kazanımlarının ve ortak bir hak savunusu kültürünün güçlendirilmesi bugün başlıca özelemlerimizdendir.

Öte yandan sendikal hakların geliştirilmesinin ancak onların fiilen kullanılmasıyla olabileceği yönündeki tarihsel tecrübeyi de unutmamak gerekir. Bunu geçtiğimiz yıllar içinde kamu çalışanları hem fiilen kurdukları sendikaları ile hem de yine fiilen gerçekleştirdikleri grevleri ile göstermişlerdir. Keza son Anayasa değişikliğine kadar açıkça yasaklanmış olan genel grev ve dayanışma grevinin, fiili ve meşru bir zeminde, sonuncusu Tekel işçileriyle dayanışmak için 4 Şubat'ta yapılan olmak üzere, birçok kez hayata geçirildiği hatırlanmalıdır. İşçi sınıfı mücadelesinin tarihsel haklılık ve meşruiyetinin yanısıra uluslararası sözleşmeler ve çalışma hukuku içtihatlarıyla sağlanan haklar bu tür girişimlere dayanak oluşturmaktadır. Sendikaların, sosyal hakların geliştirilmesi için girişilen mücadelelerde sahip olduğu örgütlü gücü harekete geçirme beceri ve kapasitesinin önemi bu noktada ortaya çıkar. Küresel dinamiklerin iktisadi ve siyasi alanı belirlediği çağımızda ve günümüz Türkiye'sinde, uluslararası hukukun hegemonik bir bilinç oluşturacak biçimde kullanılması ile örgütlü gücün bilinçli ve ustaca harekete geçirilmesinden oluşan stratejinin sendikal hakların ilerletilmesinde belirleyici bir rol oynayacağı görülmektedir.

Kuşkusuz en öncelikli sendikal hak örgütlenme hakkıdır. Ülkemizde bu hakkın hem yasal düzenlemelerle hem de fiili uygulamalarla nasıl kullanılamaz hale getirildiğini buradaki topluluğa uzun uzadıya anlatmak gereksiz olacaktır. Son Anayasa değişikliği tartışmaları içinde sendikal alanın bu en kritik meselesine dair bir ilerlemenin gündeme gelmemiş olması kabul edilemez bir hata olmaktan öte, bilinçli bir politik tercih olarak değerlendirilmelidir. Üstelik bir de yeni Anayasada yer alan ve şu an işçilerin kafasını karıştırmak ve sendikaların bölünmesi ve zayıflaması korkusunu yaratmaktan öteye bir işlevi olamayan; aynı işyerinde birden fazla sendikaya üyelik ve birden fazla toplu sözleşmeyi gündeme getiren gelişmelerle, sendikal örgütlülüğün temellerini zayıflatmaya aday adımlar atılmıştır. Geçtiğimiz aylarda dolaşıma giren yeni sendikalar yasası taslağında da örgütlenmenin önündeki esaslı engelleri aşmaya yönelik yeterli bir düzenlemenin olmadığı görülmüştür. Sözün kısası siyasi iktidarın kısa vadede sendikal örgütlenme hakkının güçlendirilmesi, ilerletilmesi perspektifine sahip olmadığı açıkça görülmektedir.

Bu konu tam da ülkemizdeki sosyal haklar mücadelesinin can damarıdır. Bu temel haklarından yararlanmak için her yıl binlerce işçi ağır bedeller ödemekte, işlerini kaybetmekte ve ciddi mağduriyetler yaşamaktadır. Öte yandan bu hakkın kullanılabilmesi, diğer sendikal hatta genel olarak sosyal hakların kullanımının, savunulmasının ve güçlendirilmesinin gerekli koşuludur. Sendikal örgütlenme hakkının yaygın kullanımı örgütlü gücü büyütecek; örgütlü gücün büyümesi sendikal ve daha genelde sosyal hakların kullanılması ve geliştirilmesinin koşullarını yaratacaktır. O nedenle, sosyal haklar alanındaki her türlü oluşumun ve mücadelenin sendikal örgütlenme hakkını gündemine yerleştirilmesi ve bu meselede ortak bir cephe oluşturulması bizim başlıca talebimiz ve özlemimizdir. Bugün başarılı olan her sendikal örgütlenme girişimi, sendikalara kazanılan her yeni üye, oluşturulan her yeni toplu sözleşme müzakere masası, ülkemizdeki sosyal hakların gelişimi için konmuş sağlam birer tuğladır. Sendikal örgütlenme hakkını kullanan her işçi; onun ailesi, çevresi ve dahası sen-

dikal örgütlülüğün sağlandığı yöredeki toplum böylece sosyal haklar konusunda belki de ilk uygulamalı dersi almakta; kitaplarımızdaki, makalelerimizdeki, tebliğlerimizdeki hak cümleleri onlarla ete kemiğe bürünmekte, yaşayla buluşmaktadır.

Kuşkusuz diğer sendikal haklarda olduğu gibi örgütlenme hakkının gelişimi de, yukarıda belirtildiği gibi fiilen kullanımının yaygınlaştırılması çabasıyla paralel seyredecektir. Bu hakkın kullanımı için hukuksal düzenlemelerin yapılmasını beklemek, uygun yasal ortamın olmamasını bahane etmek doğru bir tutum olmayacaktır.

Son yıllarda, temsil ettiğim Petrol-İş Sendikası da dahil olmak üzere birçok sendikanın gündeminde örgütlenme ön sıralara yerleşmiştir. Geliştirilmesi için hukuksal ve siyasal düzeyde verilen mücadelelerin yanısıra bu temel sosyal hakkın geniş emekçi kitlelerce tanınması ve benimsenmesi için de çalışmalar yoğunlaştırılmaktadır. Örneğin sendikamızın yakın zamanda yaşama geçirdiği “*Sendikalı Ol!*” kampanyası, işçilerin yoğunlaştığı bölgelerde etkili bir medya desteğiyle sürdürülen, sendikal örgütlenme hakkıyla ilgili farkındalık ve bilinç yaratmayı hedefleyen bir öncü çaba niteliğindedir. Hazırlık sürecinde akademisyenlerin ve uygulama sürecinde de gönüllü sanatçıların desteğini alan bu kampanya sırasında aldığımız tepkiler bize, hem işçi sınıfının geniş kesimlerinin hem de sendikal hareketimizin böylesi yaygın, popüler ve etkin kampanyalara olan gereksinimini ve ilgisini göstermiştir. Elbette bu çapta girişimler tek tek sendikaların gücünü aşacak niteliktedir. Çok daha yaygın ve etkili biçimde yaşama geçirilmeleri gerekir. Bizim de hem sendikalar hem de sosyal haklar konusunda duyarlı kesimler nezdinde çabamız bu yödedir.

Güçlü ve bilinçli sendikal örgütlülüklerin arkasında duracağı sosyal hakların sendikal alanla sınırlı olmayacağı geçen yıllarda oluşturulan “Herkesin Sağlık Güvenli Gelecek Platformu” gibi girişimlerle görülmüştür. Sağlık ve sosyal güvenlik haklarının savunulması ve güçlendirilmesi mücadelesinin sendikaların başlıca uğraş alanlarından olması gerektiği gibi; bu alandaki mücadelelerin sendikalar olmadan sürdürülmesinin zorluğu da ortadadır. Elbette çağdaş gelişmelerin geldiği noktada sosyal hakların sendikal haklara indirgenemeyeceğini biliyoruz. Ama söz konusu alanın, yoksulluk yardımları ve giderek sadaka kültürü tarafından ikame edilmeye başlandığı bir dönemde öznesi hem yurttaş-birey hem de işçi sınıfı olan sendikal hakların yaşama geçirilmesinin özel bir önem kazandığını da vurgulamak isteriz. Bugün sosyal haklar alanında ilerlemeler yaratmayı hedefleyen herkesin güçlü mücadele örgütlerine olan ihtiyacı teslim edeceğine sanıyoruz. Bu örgütlerinse güçlü bir sosyal haklar ufkuna, perspektifine sahip olması aynı derecede bir ihtiyaçtır.

Sempozyumu, işte böylesine ufkumuzu genişleten, bakışımızı derinleştiren önemli bir ortam, kıymetli bir olanak olarak görüyoruz. Bu bağlamda Sempozyumda bulunmaktan ve gücümüz yettiğince katkı sunmuş olmaktan dolayı da mutluluk ve gurur duyuyoruz. Başarılı geçmesini, yeni fikirler ve umutlar yaratmasını diliyoruz.